

The Impact of Digital Economy and Problems in Digitalization of Economy Process

Tohir F. Galiyev
Undergraduate (MA)
The University of World Economy and Diplomacy
Tashkent City
Uzbekistan

Abstract

The article covers the issue of the practical significance, aspects, and foreign experience of the digital economy. In today's fast-paced global economy, the digital economy is at an early stage of development, and it has been highlighted that it can significantly improve people's living standards, and that this factor is considered as the main benefit of it.

Keywords: digital economy, digital technology, development, system, internet economy, international competition digital technology, competitive, communication

Raqamli iqtisodiyotning iqtisodiyotga ta'siri va iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonlaridagi muammolar

Galiyev Tohir Fazliddin o'g'li
Magistrant
Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti
Toshkent
O'zbekiston

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning amaliy ahamiyati, jihatlari, va xorij tajribasi haqida so'z yuritiladi. Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot o'z rivojlanishining boshlang'ich davrida bo'lib, birinchi navbatda insonlarning turmush darajasini sezilarli darajada oshira olishi va bu uning asosiy foydasi ekanligi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, taraqqiyot, tizim, internet iqtisodiyoti, xalqaro raqobat raqamli texnologiya, raqobatdosh, kommunikatsiya

1.0. Kirish

Iqtisodiy va texnologik taraqqiyotning yangi bosqichi sifatida namoyon bo'layotgan raqamli inqilob insoniyat hayotini shiddat bilan o'zgartirib, keng imkoniyatlar yaratish bilan birga, xalqaro raqobat maydonining yanada keskinlashuv davrini boshlab berdi.

Hozirgi kunda raqamli iqtisodiyot tushunchasi bir qator mamlakatlarning iqtisodiy nazariyasi va amaliyotida paydo bo'ldi. Bu raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, axborot sohasida inqilob va iqtisodiyotning globallashtirish jarayonlarini tezlashtirish bilan ajralib turdi. Ulardan foydalanish samaradorligi ortib borayotgan bilimga aylantirildi va ijtimoiy-iqtisodiy aloqalar tobora kengayib bormoqda (Ostanaqulov, 2008).

Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoev ta'kidlaganidek, "Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga yuksalishning eng qisqa yo'lidan borish imkoniyatini beradi". Yangilanayotgan O'zbekiston bugun o'z oldiga shunchaki rivojlanishni emas, balki jamiyat hayotining turli sohalarida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar natijasida eng kuchli davlatlar qatoridan o'rin olishni maqsad qilib qo'ygan. Raqamli iqtisodiyotda raqamli ko'rinishdagi ma'lumotlar barcha ijtimoiy-iqtisodiy sohalaridagi ishlab chiqarishning asosiy elementi hisoblanadi va bunday iqtisodiyot tizimiga bosqichma-bosqich o'tish

mamlakatimizning global miqyosdagi raqobatbardoshligini fuqarolarning hayot sifatini yanada oshiradi, yangi ish joylarini yaratadi, jadal iqtisodiy o'sishga imkon yaratadi va milliy mustaqillikni ta'minlaydi.

Hozirgi kunda raqamli iqtisodiyot va u bilan bog'liq bo'lgan bir qancha samarador texnologiyalar, shu jumladan, elektron tijorat va elektron biznes hayotimizga shiddat bilan kirib kelmoqda. Huddi shuning uchun ham, davlat va jamiyat taraqqiyotini yanada jadallashtirish maqsadida, respublikamiz rahbariyati bir qancha muhim qarorlarni qabul qildi. Mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish uchun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi «Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-4699-son qarori ijrosini ta'minlash maqsadida, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 25-iyundagi «O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi tizimidagi ayrim tashkilotlarning faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 409-son qarori bilan Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi huzurida «Raqamli iqtisodiyot tadqiqotlari markazi» davlat muassasasi tashkil etildi (Mirziyoyev, 2020).

Shuningdek, u chegaralar bo'ylab tovarlar, xizmatlar va g'oyalarning samarali almashinuvini osonlashtirdi, an'anaviy to'siqlarni yo'q qildi va yangi imkoniyatlar ochdi. Raqamli iqtisodiyotning asosiy jihatlaridan biri bu uning innovatsion qobiliyatidir. Raqamli texnologiyalar biznes yuritishning yangi usullarini joriy etish, jarayonlarni soddalashtirish va samaradorlikni oshirish orqali sanoatni inqilob qildi. Bu buzg'unchi startaplarning paydo bo'lishiga va tashkil etilgan korxonalarining o'zgarishiga olib keldi. Sun'iy intellekt, blockchain, bulutli hisoblash va narsalar Interneti kabi yangiliklar o'zgarish sur'atlarini yanada tezlashtirdi va o'sish uchun yangi yo'llarni ochdi. Raqamli iqtisodiyot, shuningdek, bandlik va mehnat bozoriga katta ta'sir ko'rsatdi. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish, raqamli marketing va ma'lumotlarni tahlil qilish kabi sohalarida yangi ish o'rinlari va martaba imkoniyatlarini yaratgan bo'lsa-da, an'anaviy tarmoqlarni buzdi va ba'zi ish rollarini o'zgartirdi. Texnologiyalar rivojlanib borayotganligi sababli, shaxslarning raqamli ko'nikmalarga ega bo'lishlari va rivojlanayotgan mehnat bozoriga moslashishlari uchun ehtiyoj ortib bormoqda (Kelly, 1998; Dixit, 2011).

Iqtisodiy nuqtai nazardan, raqamli iqtisodiyot o'sish va raqobatbardoshlikning muhim omiliga aylandi. U muhim iqtisodiy qiymat yaratish, samaradorlikni oshirish va yangi daromad manbalarini yaratish imkoniyatiga ega. Raqamli platformalar kichik va o'rta korxonalariga (ko'k) jahon bozorlariga chiqish, o'yin maydonini tekislash va tadbirkorlikni rivojlantirish imkonini berdi. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyot innovatsion iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish qobiliyatiga ega, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda an'anaviy rivojlanish bosqichlarini sakrash uchun texnologiyadan foydalanishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotning ahamiyati darajasini oshirib bo'lmaydi. U zamonaviy jamiyatning ajralmas qismi va iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omiliga aylandi. Dunyo bo'ylab hukumatlar va siyosatchilar raqamli iqtisodiyotning ahamiyatini tan olishmoqda va uning imkoniyatlaridan foydalanish strategiyasini amalga oshirmoqdalar. Raqamli infratuzilma, me'yoriy asoslar va ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirishga investitsiyalar mamlakatlarning raqamli asrda rivojlanishi uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, COVID-19 pandemiyasi raqamli iqtisodiyotning muhimligini ta'kidladi. Qulflash va ijtimoiy ajratish choralari raqamli texnologiyalarni qabul qilishni tezlashtirdi, chunki odamlar ish, ta'lim, xarid qilish va muloqot qilish uchun onlayn platformalarga murojaat qilishdi. Raqamli iqtisodiyot ushbu qiyin paytlarda biznesning uzluksizligi va barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynadi (Applegate et al., 1996; Hickerson, 2000).

2.0. Adabiyotlar tahlili

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi ilk bor 1990-yillarda Yaponiya inqirozi davrida yapon professori tomonidan qo'llanilgan. 1995-yil Yevropada Don Tapskotning "Raqamli iqtisodiyot: tarmoq razvedkasi davrida qo'rquv va xavf" asari va 1995-yil Nikolas Negroponte (Massachusetts, AQSH) ning tadqiqot ishida qo'llanilgan va bu birinchi taxmin.

Raqamli iqtisodiyot, elektron tijorat va elektron biznes bo'yicha quyidagi olimlar izlanishlar olib borgan. Raqamli iqtisodiyot nazariyasi o'z rivojlanishining boshlang'ich davridadir, chunki sivilizatsiyaning raqamli axborot bosqichiga o'tishi bir necha o'n yil avvalgina boshlangan. "Raqamli iqtisodiyot" atamasi ilmiy amaliyotga ispaniyalik va amerikalik sotsiolog, axborotlashgan jamiyatning yetakchi tadqiqotchisi Manuel Kastels tomonidan kiritilgan. Bu borada u o'zining "Axborot davri: iqtisod, jamiyat va madaniyat" nomli uch jildli monografiyasini chop etgan (Qosimova 2008; Xaydarov, 2021).

Hozirgi vaqtda kelib, raqamli iqtisodiyot nazariyasi to'laligicha hali shakllanmagan va ko'pchilik iqtisodchilar tomonidan keng miqyosda o'rganilmoqda. Ilmiy adabiyotlarda hozirgi zamon "Yangi raqamli iqtisodiyoti" turli xil atamalar bilan nomlanadi. Masalan, "postindustrial iqtisodiyot" (D. Bell), "axborotlashgan iqtisodiyot" (O. Toffler), "megaiqtisodiyot" (V. Kuvaldin), "axborot va aloqaga asoslangan iqtisodiyot" (I. Niniluto), "texnoiqtisodiyot yoki raqamli iqtisodiyot" (B. Geyts), "bilimlarga asoslangan iqtisodiyot" (D. Tapskott). Ushbu tushunchalarni bog'lab turadigan omil – bu iqtisodiy jarayonlarning globallashtirish jarayonida raqamli axborot texnologiyalarining birlamchi o'rinni egallashi bo'lib hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyot haqida so'z borar ekan, axborotlashgan jamiyatga ta'rif berib o'tish o'rinlidir. Axborotlashgan jamiyat deb, unda faoliyat yuritayotgan kishilarning ko'p qismi axborotni, ayniqsa, uning eng oliy shakli bo'lgan bilimlarni ishlab chiqarish, saqlash, qayta ishlash va sotish bilan band bo'lgan jamiyatga aytiladi. Jamiyat va

iqtisodiyot rivojlanishining bu bosqichiga jamiyat hayotida axborot, bilim va axborot texnologiyalari ahamiyatining yanada oshishi xosdir (Ostanqulov, 2008).

4.0. Xulosa

Xulosa qilib aytganda, "Raqamli" atamasi barcha sohalarda axborot texnologiyalaridan faol foydalanishni anglatadi. Agar oddiy iqtisodiyotda moddiy buyumlar asosiy resurs hisoblansa, raqamli iqtisodiyotda bu qayta ishlanadigan hamda uzatiladigan axborot – ma'lumotlar bo'ladi. Ularning tahlilidan so'ng esa to'g'ri boshqarish bo'yicha yechim ishlab chiqiladi. Axborot texnologiyalarining tezlik bilan rivojlanishi iqtisodiyotda ham o'z aksini topmasdan qolmaydi. Hozirgi kunda iqtisodiyotda, ayniqsa zamonaviy marketing sohasida erishilayotgan yutuqlar negizida aynan axborot texnologiyalari turli segmentlarining yuqori darajada rivojlanganligi va samarali qo'llanishi yotadi. O'zbekiston iqtisodiyoti ham bundan mustasno emas albatta.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasi.
2. Kelly K. New Rules for the New Economy: 10 radical strategies for a connected world. – New York: Viking, 1998.
3. Dixit J. B. Fundamental of Computer Programming and IT. – Laxmi Publication PVT Ltd., 2011. – 557 p.
4. Applegate L. M., McFarlan F. W., McKenney J. L. Corporate Information Systems Management: The Issues Facing Senior Executives. – Irwin, 1996.
5. Hickerson. Business and Information Systems 3/e. N. Y.: John Wiley & Sons, 2000.
6. Ostanqulov M. Iqtisodiy tahlil va audit. Darslik. – Toshkent: Talqin. 2008. – 424 b.
7. Qosimova G. Davlat byudjeti ijrosining g'aznachilik tizimi. O'quv qo'llanma. – Toshkent.: "IQTISOD-MOLIYA", 2008. – 372 b.
8. Xaydarov B. X. Iqtisodiy islohotlarni rivojlantirishda kambag'allikni qisqartirish // Iqtisodiyot va ta'lim, 4, 2021. 288-292 b.

Taqrizchi:

O. Sattorqulov

Guliston davlat universiteti, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Reviewer:

O. Sattorqulov

Associate Professor of Gulistan State University